

Bon Bini

Jaargang 6 - Extra editie
Mei 2023

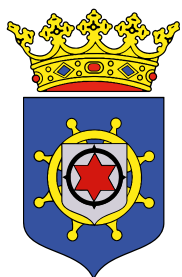
Bonaire

Nederlands zonnigste gemeente

Afscheid van prachtig ambt

- Deze editie verschijnt ter gelegenheid van het afscheid van Edison Rijna als gezaghebber van het openbaar lichaam Bonaire •

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Inhoud

- 3 Stormachtig
- 3 Warm en hartelijk
- 5 Charmante bruggenbouwer
- 7 Afscheid van prachtig ambt
- 16 Niet altijd makkelijk
- 18 Bestuurder met menselijke kant
- 21 Een vriend met een groot hart
- 23 Un kabayero noble
- 25 Samen sterk door verbondenheid
- 26 Kansen traceren en helpen benutten
- 29 Besluitvaardige opperbevelhebber
- 30 Waarnemend gezaghebber Nolly Oleana

In de 3.334 dagen dat Edison Rijna gezaghebber was, heeft hij meer dan 350 vergaderingen van het Bestuurscollege geleid, meer dan 300 vergaderingen van de Eilandsraad voorgezeten, 6 verschillende coalities meegemaakt en heeft hij gewerkt met meer dan 20 gedeputeerden, 5 waarnemend gezaghebbers en 3 eiland-secretarissen.

Colofon

Bon Bini Bonaire is een uitgave van het Kabinet van de Gezaghebber. Deze extra editie verschijnt ter gelegenheid van het afscheid van Edison Rijna als gezaghebber van het openbaar lichaam Bonaire.

Redactie: ADCaribbean BV.

Foto's: Nico van der Ven, Stephan Kogelman, Remko de Waal, Robin Utrecht, Rob Oostwegen/VNG, ANP Photo, RVD, het Kaasgilde en de afdeling Communicatie OLB.

Vormgeving en druk: Printweb

Alle auteursrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Artikelen overnemen is onder bronvermelding toegestaan. Op foto's kan copyright rusten.

Kabinet van de Gezaghebber

Plasa Reina Wilhelmina 1, Kralendijk - Bonaire,
Caribisch Nederland (www.bonairegov.com).

Stormachtig

In deze extra editie van Bon Bini Bonaire wordt teruggeblikt op het gezaghebberschap van Edison Rijna die op 18 april afzwaaide en aan een nieuwe opdracht begon: speciaal gezant voor Caribisch Nederland voor EU-fondsen, VN-fondsen en economische betrekkingen met Latijns-Amerika.

In de ruim 9 jaar waarin Rijna gezaghebber was, heeft Bonaire een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. De bevolking nam in die periode toe van 18.413 in 2014 naar 24.090 op 1 januari jl. Ook de economie groeide - ondanks de sluiting van een van de grootste werkgevers, Bopec - fors, vooral dankzij het toerisme. De eerste jaren nadat het eiland in 2010 een bijzondere gemeente van Nederland was geworden, werden gekenmerkt door bestuurlijke onrust met veelvuldig tussentijds wisselende coalities.

Het meest impactvol was uiteraard de coronapandemie. Het besluit van gezaghebber Rijna om nog voordat het virus in de Caribische regio opdook de grens te sluiten zorgde ervoor dat Bonaire lang gevrijwaard bleef van het virus. Toen zich alsnog de eerste besmettingen voordeden, werd de bevolking mede vanwege de kleinschaligheid van het lokale ziekenhuis vergaande beperkingen opgelegd, waardoor uitbraken snel de kop in werden gedrukt. Na de heropening van de grens, heeft de economie zich wonderbaarlijk snel hersteld. Qua toerisme overtrof 2022 het eerdere recordjaar 2019 ruim. Het verklaart mede waarom Bonaire de laagste werkloosheid van het Koninkrijk heeft.

De coronacrisis heeft Edison Rijna, zo schreef hij in de vorige editie van Bon Bini Bonaire, aan het denken gezet over zijn eigen toekomst. Dat heeft geleid tot het aanvaarden van een nieuwe functie, waarin hij overigens tot veler genoegen onverminderd de belangen van de Bonairiaanse gemeenschap zal blijven dienen. Inmiddels is de procedure voor de aanstelling van een nieuwe gezaghebber gestart. Een proces waarbij de Eilandsraad nauw betrokken is. Tot die tijd zal ik als plaatsvervangend gezaghebber de honneurs waarnemen.

Wist u trouwens dat dit magazine een initiatief van Edison Rijna is? Hij constateerde dat er o.a. in Den Haag meer over dan met Bonaire werd gesproken en wilde daarin verandering brengen. Het blad, dat in 2018 voor het eerst verscheen, is bedoeld om geïnteresseerden buiten Bonaire twee keer per jaar te informeren over ontwikkelingen op het eiland, maar ook om Bonairianen die iets voor het eiland betekenen in het zonnetje te zetten.

In deze speciale editie o.a. een interview waarin Edison Rijna terugblijkt, vertellen tal van relaties over de samenwerking met hem en een foto-impressie van 9 jaar gezaghebberschap. Ik wens u veel leesplezier!

Nolly Oleana
waarnemend gezaghebber

Warm en hartelijk

Bonaire is in menselijk opzicht het warmste deel van Nederland; dan gaat het niet over de temperatuur van de lucht, maar van het hart. De hartelijkheid en warmte worden perfect gepersonifieerd door onze vertrekkende gezaghebber Edison Rijna. Ik zal nooit vergeten hoe onze zonen, destijds jonge twintigers, mijn vrouw Els en ik warm werden ontvangen in het mooie huis van Edison, daar ook zijn familie ontmoetten. Typisch Bonaire is dat een onderdeel van ontmoeten er uit bestaat dat je dan ook samen lekker eet, en dat deden we! Ook in inhoudelijk opzicht heb ik

de allerbeste herinneringen aan onze samenwerking in de vijf jaar dat ik minister van Koninkrijksrelaties mocht zijn. Alles wat we samen deden was in het belang van de inwoners van Bonaire. Wij hebben nu buiten op de muur

van ons huis in Amsterdam, netjes beschut op een droge plek, nog steeds een aandenken hangen van dat bezoek aan Bonaire.

Ik hoop dat wij allemaal iets van die warmte mee terug nemen in de rest van ons leven, en dat 'nos kas' overal in ons land een beetje de plek is waar we onze warmte delen met anderen, zoals we dat bij Edison ervaren hebben.

Beste Edison, je gaat het in je volgende functie vast weer heel goed doen, voor het land en het Koninkrijk en natuurlijk voor je mooie Bonaire. Ik hoop zeer dat we contact houden, en ik wens jou en je familie alle goeds!

Ronald Plasterk
*Minister van Koninkrijksrelaties
2012-2017*

Op mooie en moeilijke momenten

Beste Edison, op de valreep van je afscheid wil ik graag enige woorden tot je richten. In de ruim 4 jaren dat ik met je heb mogen samenwerken, heb ik je leren kennen als een authentieke Bonairiaan. Vanaf onze eerste ontmoeting op mijn eerste werkdag als staatssecretaris voor o.a. Koninkrijksrelaties - waar we tot verbazing van Mark Rutte al Limburgs sprekend het Torentje binnenkwamen - tot de vele ontmoetingen die daarna volgden.

Je bent iemand die met recht trots is op het eiland en zijn inwoners en geen gelegenheid onbenut hebt gelaten om te pleiten voor de belangen van het eiland. Het ver-

lies van je geliefde echtgenote Freeke was nog heel vers. Desalniettemin herpakte je het leven en nam je de verantwoordelijkheid die je ambt als gezaghebber met zich meedroeg, samen met je gezin. Vanaf het eerste begin hebben we heel plezierig samengewerkt, terwijl er inhoudelijk soms best wat geschilpunten waren. Ik wil je hartelijk danken voor je inzet in al die jaren. Je stond er op de mooie momenten en op de moeilijke momenten. Bovenal dank voor je gastvrijheid en de mogelijkheid om via jou weer nieuwe, inspirerende mensen te leren kennen op het prachtige eiland, ook op de momenten dat we met ons gezin

op vakantie waren. We hebben ons als hele gezin mede daardoor altijd meteen thuisgevoeld. Ik wens je veel succes in je nieuwe job! Altijd van harte welkom in het Limburgse!

Saludos,
Raymond Knops
*Oud-staatssecretaris en
minister van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties
Oud-Tweede Kamerlid voor
het CDA*

Masha danki pa tur kos!

'Een dunne lijn bewandelen', zo omschreef Edison Rijna het zelf, zijn tijd als gezaghebber van Bonaire. Verantwoordelijk voor een kleine gemeenschap, waar iedereen elkaar weliswaar kent, maar waar het soms zoeken is naar middelen en capaciteit. Dan zit er niets anders op dan creatief te zijn. Onorthodoxe maatregelen durven nemen, soms varend op

intuïtie, altijd gedreven door een grote liefde voor het eiland en zijn bevolking.

Edison Rijna durfde stelling te nemen en de discussie aan te gaan. Ook als er kritiek kwam - bijvoorbeeld uit Nederland - die hij niet terecht vond. Niet voor niets was zijn lijfspreuk: 'Praat mét ons, niet over ons'. Een boodschap die is gehoord. Maar hij handelde er ook zelf naar, door in stuurgroepen rond thema's als zorg of natuur altijd een heel verbindende en stabiele rol te vervullen. Hij zorgde er ook voor dat Bonaire zichtbaar was in bestuurlijk Nederland. Zo herinner ik me nog goed dat hij voor al zijn collega's bij de VNG eens een Bonairiaans zoutvaatje mee nam. Als bestuurder stond Edison Rijna voor grote uitdagingen en zware thema's. Bestaanszekerheid voor de Bonairianen. Het eiland als blue destination, zorgen voor de natuur en werken aan duurzaam-

heid – en daarbij ook nog de pandemie. De lockdowns en de grote economische en sociale gevolgen voor Bonaire vroegen veel van de bevolking én van het bestuur. In die periode heeft Rijna zich als geen ander laten zien als burgervader.

Nu is er een nieuwe rol, die van gezant. Het scheelt maar een paar letters, maar ik hoop dat het voor Bonaire - en voor heel Caribisch Nederland - een wereld van verschil kan maken. Voor hem zelf zal het moeilijk blijven tijd te vinden voor karaoke, of om op zijn kunuku te zijn en yuana's te vangen...

Graag zeg ik, Edison: Masha danki pa tur kos! En natuurlijk: hopi éksito!

*De staatssecretaris van
Koninkrijksrelaties en
Digitalisering
Alexandra van Huffelen*

Charmante bruggenbouwer

Als lid van de VNG heeft Bonaire een speciale plaats in mijn hart veroverd, mede door de charmante gezaghebber van Bonaire, Edison Rijna. Tijdens mijn bezoek aan Bonaire in oktober 2018 als voorzitter van de VNG heeft Edison de uitdagingen en mogelijkheden van het eiland bijzonder verwoord. Met zijn communicatieve vaardigheden en charme wist hij Bonaire goed voor het voetlicht te brengen, ook bij de andere leden van de VNG, bijvoorbeeld op het VNG Jaarcongres van 2018 in Maastricht over Bonaire als 'the Blue Destination' en het belang van

duurzaamheid. Zo vervulde Edison zijn rol als ambassadeur van Bonaire en een bruggenbouwer tussen het Caribische deel en het Europese deel van het Koninkrijk. We wisten elkaar te vinden en konden elkaar waarderen. Deze prettige samenwerking krijgt vast en zeker een vervolg in zijn nieuwe functie als speciaal gezant, de weg naar Den Haag

en de Nederlandse gemeenten weet hij te vinden.

*Jan van Zanen
Voorzitter VNG en
burgemeester van Den Haag*

↑ Het eerste werkbezoek aan Den Haag: per fiets van ministerie naar ministerie.

↑ Welkom op het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

↑ Kennismaking met minister van BZK Ronald Plasterk.

↑ Minister-president Mark Rutte laat zich geregeld bijpraten over de ontwikkelingen in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

↑ Overleg met toenmalig voorzitter van de Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties Alexander Pechtold.

↑ Ervaringen uitwisselen tijdens het periodieke 'burgemeestersklasje'.

Afscheid van prachtig ambt

Inmiddels zijn ze er aan gewend, maar in 2014 werden op ministeries de wenkbrauwen gefronst toen de nieuwe gezaghebber van Bonaire voor de eerste keer op werkbezoek kwam. Op de mededeling dat er in de beveiligde parkeergarage een plek voor zijn dienstauto was gereserveerd en hij vandaar de lift kon nemen, antwoordde Edison Rijna steevast: "Dat is niet nodig, ik kom op de fiets." Een anekdote die illustratief is voor zijn nonsens bestuursstijl. "In Den Haag is de fiets sneller, goedkoper en bovendien gezonder."

Rijna bij een van zijn vele persconferenties tijdens de coronapandemie.

Op zoek naar een gezaghebber – de Caribische variant van de burgemeester – werd destijds bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties niet meteen aan een ondernemer gedacht. Rijna kreeg zes maanden de tijd te bewijzen gevoel te hebben voor de cultuur van het openbaar bestuur. Dat ging hem goed af: in augustus 2014 volgde zijn definitieve aanstelling voor een periode van zes jaar, in 2020 gevolgd door een herbenoeming voor een nieuwe periode van zes jaar, die hij echter niet volmaakt. Op 18 april zwaaide hij af om speciaal gezant te worden voor Caribisch Nederland voor EU-fondsen, VN-fondsen en econo-

mische betrekkingen met Latijns-Amerika.

Na negen jaar was u het gezaghebberschap zat...

"Nee. Nee, dat zeker niet. Ik heb het als zeer eervol ervaren. Het is een prachtig, veelzijdig ambt dat je in contact brengt met allerlei interessante mensen van wie je veel kunt leren, bijvoorbeeld de koning die ontzettend veel weet van klimaatverandering en verduurzaming. Ik had oprecht de intentie die tweede termijn vol te maken, maar er kwam een kans voorbij die ik niet kon laten lopen. De functie van gezant is mij op het lijf geschreven waarbij ik mijn

ervaring als ondernemer en bestuurder ten volle kan inzetten ten dienste van burgers en bedrijven op Bonaire en de andere eilanden."

U heeft gezegd dat de coronacrisis u aan het denken heeft gezet over uw eigen toekomst.

"Dat klopt. Het was voor iedereen een zware tijd. Van mij als bestuurder werd het uiterste gevergd. Ik moest op basis van weinig harde informatie zeer ingrijpende besluiten nemen om de bevolking zo goed mogelijk te beschermen tegen dat rotvirus. Zo'n besluit de grens te sluiten en dus de economie stil te leggen, gaat je niet in de koude kleren zitten. Niet dat ik mij beklaag: het leed van mensen die hun dierbaren aan Covid zijn verloren of zelf ernstig ziek zijn geworden, is vele malen groter. Ruim een jaar geleden heeft het Bestuurscollege mij aangewezen om de banden met de Europese Unie aan te halen. Na mijn eerste werkbezoeken aan Brussel begon het bij mij te kriebelen. Daar is veel te bereiken voor Bonaire, maar dan moet je er wel voor gaan. En dat is precies wat ik in mijn nieuwe functie ga doen. Ik ben overigens diep onder de indruk hoe de gemeenschap zich door de crisis heeft geslagen. Het eiland heeft zich razendsnel hersteld. De veerkracht van de Bonai-rianen is bewonderenswaardig!"

Tijdens de persconferenties waarin u steeds strengere maatregelen aankondigde straalde u een enorme rust uit, terwijl u toch ook snel aangebrand kan zijn.

↑ Een Bonaire-speldje voor de net aangetreden staatssecretaris van Koninkrijksrelaties Raymond Knops.

↑ Cora van Nieuwenhuizen bleek als minister van Infrastructuur en Waterstaat goed op de hoogte van de slechte staat van het wegennet op Bonaire.

↑ Terugkerend gespreksonderwerp met staatssecretaris Tamara van Ark (SZW) was het ontbreken van een sociaal minimum in Caribisch Nederland.

↑ Op bezoek bij minister van Defensie Ank Bijleveld, mede-architect van de status van Bonaire als bijzondere gemeente.

↑ Een souvenir voor minister (van toen BZK) Kajsa Ollongren.

↑ Een welgemeend bedankje voor staatssecretaris Paul Blokhuis (OCW) voor de steun tijdens de coronapandemie.

Aan aandacht uit Den Haag geen gebrek. Begin dit jaar was een delegatie van Tweede en Eerste Kamerleden op bezoek.

"Hoe bedoelt u dat? Ik ben mij daar totaal niet bewust van."

U heeft het bijvoorbeeld regelmatig aan de stok met de media.

"Laat ik voorop stellen dat media een buitengewoon belangrijke rol hebben bij de instandhouding van de democratische rechtstaat, ook op lokaal niveau. Juist met de opkomst van de sociale media die bol staan van bewuste desinformatie is die taak alleen maar belangrijker geworden. Toch zie ik dat ook serieuze en professionele media zich steeds vaker laten verleiden mee te gaan met de stroom. Op Bonaire hebben we geen tekort aan media, wel aan media die financieel sterk genoeg zijn om echt onafhankelijk te zijn en te investeren in de professionaliteit van hun journalisten. Dat is wel het geval bij de landelijke media, maar voor hen is Bonaire weer een ver-van-mijn-bed-show. De kennis van en interesse voor het Caribisch deel van het Ko-

ninkrijk is minimaal. Alleen incidenten halen het nieuws en dan nog wemelen berichten van de onzorgvuldigheden. Nogmaals, ik heb niks tegen media. Hun opdracht is het bestuurders kritisch te volgen, maar dat moet dan wel onbevooroordeeld en feitelijk gebeuren. Daarom pleit ik ervoor dat onze lokale media meer ondersteuning krijgen van bijvoorbeeld het Mediafonds en de Raad voor de Journalistiek."

U bent niet onverdeeld gelukkig met alle aandacht van de Tweede Kamer.

"Oprechte interesse is meer dan welkom. Maar soms heeft het iets weg van 'hit and run'. Ik zie het regelmatig gebeuren dat op basis van een gerucht of bewust onjuiste input Kamervragen worden gesteld. Je krijgt dan een wisselwerking. Een Kamerlid vraagt of de staatssecretaris kan uitsluiten dat er sprake is van corruptie en vervolgens lees je: Mogelijk corruptie bij dit of dat. In Den Haag

wordt er vaker over dan met ons gesproken. Daardoor gaat er bovenmatig veel energie verloren aan non-issues. Ministeries besteden jaarlijks vele honderden, zo niet duizenden uren aan het beantwoorden van Kamervragen over plannen waarvan helemaal niet vaststaat of het ooit tot een vergunningaanvraag komt. Ik kan mij ook niet aan de indruk onttrekken dat er met verschillende maten wordt gemeten. Men ziet wel de splinter in andermans oog, maar niet de balk in het eigen oog."

Maar als er op nationaal niveau iets fout gaat, is dat toch geen vrijbrief om het als lokale overheid ook niet goed te doen?

"Als er iets is wat we de afgelopen jaren voor elkaar hebben gekregen waar ik tevreden over ben is het wel het integriteitsprogramma. Het bevorderen van goed bestuur is een van de belangrijkste taken van de gezag-

↑ Paul Rosenmöller is niet alleen voorzitter van de Eerste Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties, maar ook lid van de Raad van Toezicht van de Scholengemeenschap Bonaire.

↑ Kennismaking met Mariëlle Paul na haar verkiezing tot voorzitter van de Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties.

↑ Bonaire is lid van de VNG en daar hoort een hartelijke relatie met voorzitter (en burgemeester van Den Haag) Jan van Zanen bij.

↑ Overleg met DNB-president Klaas Knot over het toezicht op financiële instellingen in Caribisch Nederland.

↑ Een 'weerpraatje' met strategisch business manager van het KNMI Jan Dekker.

↑ In gesprek met in Europees Nederland wonende Bonairianen.

hebber. Niet eens zo lang na mijn aantreden heb ik zelf het voorbeeld gegeven. Tegen mij was door een ontslagen ambtenaar uit rancune aangifte gedaan, waarvan ik wist dat die vals was, maar die uiteraard wel door het Openbaar Ministerie moest worden onderzocht. Ik heb geen seconde gearzeld om gedurende het onderzoek verlop te nemen. Gelukkig werd al heel snel vastgesteld dat de aangifte vals was en kon ik weer aan de slag, onder meer met het doorvoeren van maatregelen om de integriteit van het gehele openbaar bestuur te verhogen, van het Bestuurscollege, de Eilandsraad tot en met het ambtelijk apparaat en overheidsdeelnemingen waar we hard hebben gewerkt aan good governance. Ik heb wel eens het gevoel dat een deel van de kritiek op de gezaghebber juist uit de hoek komt die niet gebaat is bij integer bestuur.”

Je hoort vaak: in een kleine gemeenschap is al gauw sprake van belangenverstrengeling. Is dat geen goedkoop excuus?

“Een beetje integer bestaat niet, zoals je ook niet een beetje zwanger kunt zijn, hoor je wel eens. Maar de deskundigen zijn het er inmiddels over eens: het is niet zwart-wit. Op een eiland als Bonaire met al zijn familiebanden heb je al gauw de schijn tegen. Als we afspreken dat een gedeputeerde, eilandsraadslid of ambtenaar vanuit zijn of haar functie weg moet blijven van projecten waar een familielid bij betrokken is, komt Bonaire volledig tot stilstand. Waar het om gaat is dat je altijd naar eer en geweten handelt. Van belang zijn daarnaast transparantie en een systeem van checks and balances. Daar heb ik mij hard voor gemaakt. Zoals ik er

Met de (oud-)gedeputeerden Elvis Tjin Asjoe, Nina den Heyer en James Kroon.

ook vurig voor heb gepleit het Openbaar Ministerie, het politiekorps en andere onderdelen van de veiligheidsketen beter toe te rusten om ondermijning van het openbaar bestuur te bestrijden. ”

Toch was er kritiek op uw betrokkenheid bij de opening van het Chogogo Resort omdat het niet over alle benodigde vergunningen beschikte.

“De eerste gasten zaten bij wijze van spreken al in het vliegtuig naar Bonaire. Je kunt als overheid op je strepen staan en zeggen: je gaat niet open totdat alles honderd procent in orde is of je spreekt een deadline af dat de zaak is opgelost. Het ging praktisch gezien om een probleem van niks: verhoog de keermuur die moet voorkomen dat zand de zee in spoelt met tien of twintig centimeter en klaar is het. Het hotel beloofde dat snel te doen. Nu het dat nalaat, zijn er forse dwangsommen opgelegd. Ik meen dat Schiphol evenmin over de vereiste natuurvergunning beschikt. De regering en ook de Tweede Kamer overwegen echter geen seconde de tent te sluiten. Toch

ging de Kamer zich wel bemoeien met de vergunningverlening op Bonaire. Er is sprake van geïnstitutionaliseerd wantrouwen alsof er hier allemaal boeven rondlopen.”

De Kamer nam zelfs een motie aan dat gezaghebbers zich niet mogen bezighouden met vergunningen.

“Als het om een gemeente in Europees Nederland zou zijn gegaan, was het land te klein geweest. Het voorval is illustratief voor het vergrootglas waaronder de BES-eilanden liggen. We vallen niet onder een provincie dus kan de gezaghebber niet, zoals burgemeesters, voor afstemming terugvallen op de Commissaris van de Koning. Je moet als bestuurder niet bang zijn je nek uit te steken, wetend dat je daarmee vol in de wind komt te staan. Overigens had die hele discussie over Chogogo voorkomen kunnen worden als onze eigen dienstverlening op orde was geweest.”

Hoe dan?

“Bij de indiening van de vergunningaanvraag is geconstateerd

↑ Geen gemeente die zo vaak bewindslieden op bezoek krijgt, dus spoedt de gezaghebber zich geregeld naar Flamingo Airport.

↑ Met (toen nog) minister van LNV Carola Schouten bij de opening van het nieuwe kantoor van de Dutch Caribbean Nature Alliance.

↑ Als minister voor Rechtsbescherming kwam Sander Dekker naar Bonaire voor de opening van de nieuwe gevangenis.

↑ Kamervoorzitters – in dit geval Khadija Arib en Ankie Broekers-Knol – brengen minstens een keer in hun ambtstermijn een bezoek aan de Caribische delen van het Koninkrijk.

↑ Bij de opening van het kantoor van kredietverstrekker Qredits.

↑ Prins Maurits kwam als voorzitter van de Stichting Laureus Foundation een kijkje nemen bij een door zijn organisatie mogelijk gemaakt sportevenement.

dat deze niet compleet was. Er is toen vanuit de desbetreffende afdeling niet adequaat gereageerd. Natuurlijk is de aanvrager zelf voor de volle honderd procent verantwoordelijk een correcte aanvraag in te dienen, maar het andere uiterste is een overheid die niet bij wijze van service een seintje geeft dat de aanvraag niet in orde is. De overheid is dienstverlener. Als een burger of ondernemer iets vraagt wat volgens de wet- en regelgeving niet mag, kun je nee zeggen met een punt. Of er volgt een komma: 'Maar als u dit en dat aanpast, kan het wel.' De armen-over-elkaar-cultuur van de lokale overheid was destijds mede aanleiding voor mij om gezaghebber te willen worden. Als ondernemer - ik had een recyclingbedrijf - stoorde ik mij mateloos aan de traagheid van de overheid. Ik stak mijn kritiek niet onder stoelen of banken dus toen in 2014 de functie van gezaghebber vrij kwam, was er geen weg terug. Wie A zegt moet bereid zijn ook B te zeggen."

En, bent u geslaagd in uw missie?

"Ik denk dat de cultuuromslag dat de overheid er is voor de samenleving en niet andersom zich begint af te tekenen. Tegelijkertijd moet ik erkennen dat die zich langzamer voltrekt dan ik had gehoopt. Het ambtelijk apparaat heeft alle zeilen moeten bijzetten om de snelle groei van het eiland bij te benen. Daarnaast worden we nog te veel gehinderd door wet- en regelgeving uit de tijd van de Nederlandse Antillen. Daarin zit veel bureaucratie besloten. Ik had daar zelf veel meer energie in willen stoppen. Maar ik ben er achter gekomen dat je als gezaghebber wordt geleefd door ge-

Koninklijke bezoeken behoren tot de hoogtepunten in het leven van een gezaghebber.

beurtenissen die zich niet laten voorspellen. Zoals de onrust en het latere faillissement van Bopec, de bijna-ramp bij de opslagtanks van Curoil, de dood van politiemann Ferry Bakx... Daarnaast is er veel tijd gaan zitten in het aanscherpen van het integriteitsbeleid, crisisbeheersing en het veiliger maken van Bonaire. Als gezaghebber ben je twenty for seven in functie, je komt voortdurend tijd tekort."

U heeft ook te maken gehad met een persoonlijke tragedie: het overlijden van uw vrouw Freeke in 2017.

"Zonder Freeke zou ik nooit hebben gesolliciteerd om gezaghebber te worden. Zij was de spreekwoordelijke sterke vrouw achter de bestuurder. Zij had zelf een drukke baan als advocaat. De opvoeding van onze zoon Ivan en onze dochter Rosa zou vooral voor haar rekening komen. Maar ze heeft me alleen maar aangemoedigd. Niet veel later werd ze ernstig ziek. De behandeling sloeg aan en net toen we weer hoopvol naar de

toekomst durfden te kijken, kwam ze eigenlijk heel onverwacht te overlijden. Slechts 45 jaar. Ik heb ontzettend veel steun gehad van familie en vrienden. Ook reacties uit de gemeenschap waren hartverwarmend. Ik ben heel trots op Ivan en Rosa hoe krachtig zij met het verlies van hun moeder zijn omgegaan. Ze doen het heel goed."

Gevraagd naar hoogtepunten noemde u de koninklijke bezoeken.

"We vormen een uithoekje van het land. Velen hebben het idee dat Bonaire er voor politiek Den Haag niet helemaal bijhoort en vestigen hun hoop op de koning. Dat verklaart de warme gevoelens van onze bevolking voor het Koninklijk Huis. Zowel bij de bezoeken van koning Willem-Alexander en koningin Máxima in 2015 en begin dit jaar samen met prinses Amalia als dat van prinses Beatrix in 2018 heb ik gemerkt dat die gevoelens wederzijds zijn. Ze zijn zeer geïnteresseerd in het wel en wee van de eilanden en gemeend begaan met de inwo-

⬆ Een warm welkom op Flamingo Airport voor de in januari 2022 aangetreden staatssecretaris van Koninkrijksrelaties Alexandra van Huffelen.

⬆ Minister van Justitie en Veiligheid Dilan Yeşilgöz-Zegerius bezocht Bonarie om het startsein te geven voor het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum Caribisch Nederland.

⬆ Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Hugo de Jonge werkt aan een ruimtelijk ontwikkelingsplan voor Bonaire.

⬆ Minister Robbert Dijkgraaf (OCW) kwam niet alleen voor onderwijszaken, maar wilde ook spreken over het slavernijverleden.

⬆ Met staatssecretaris van J&V Eric van der Burg bij de opening van het nieuwe onderkomen van de IND.

⬆ Klimaatexpert Ed Nijpels helpt Bonaire bij het opzetten van een Klimaattafel.

ners. Hoogtepunten waren voor mij ook de momenten dat ik Bonaire in het buitenland vertegenwoordigde en mocht vertellen over mijn eiland."

Is er nog iets dat u Bonaire toewenst?

"Bonaire hoort sinds 2010 bij het land Nederland, maar ten aanzien van basisvoorzieningen, het wettelijk minimumloon en de uitkeringen weer niet. Een VW is er niet. Dertig tot veertig procent van de bevolking leeft onder de armoedegrens. Sommigen hebben twee banen nodig om rond te komen. Al in 2014 heeft het Nibud vastgesteld dat er een grote kloof zit tussen het minimumloon en de kosten van levensonderhoud. Pas het huidige kabinet belooft Caribisch

Nederland gelijkwaardig te zullen behandelen. Dat kan door om te beginnen nu echt heel snel een sociaal minimum in te voeren, inclusief andere maatregelen om de armoede uit te bannen. Dat zou wat mij betreft absolute prioriteit moeten krijgen. Het kan geen kwaad dat de Tweede Kamer de vinger aan de pols houdt. Wat de lokale politiek betreft, hoop ik dat partijen inzien dat de gemeenschap gebaat is bij samenwerking. De focus mag van mij wat minder op het accentueren van de verschillen en meer op het gedeelde belang: eerlijk verdeeld welzijn voor iedereen."

Wat gaat u niet missen?

"De vergaderingen van de Eilandsraad."

En wat wel?

"Ontmoetingen met vrijwilligers die zich onbaatzuchtig inzetten voor mede-Bonairianen. Ook mijn rol als burgervader zal ik missen en de momenten waarop je mensen blij kunt maken, zoals bij naturalisaties."

Welk gevoel overheerste op uw laatste werkdag als gezaghebber?

"Dat het een grote eer is deze functie ruim negen jaar te hebben mogen uitoefenen. Van bestuurders wordt wel eens gezegd dat ze twee leuke werkdagen hebben. De eerste en de laatste. Ik voel me gezegend, want ook daar tussenin heb ik veel leuke dagen gehad. Als ik nog een keer geboren word, doe ik het zo weer."

Burgervader in optima forma.

Het is hem gelukt!

Edison Rijna stapte negen jaar geleden binnen in een voor hem volkomen vreemde bestuurlijke wereld. Wat hij wist is dat hij zijn eiland en de Bonairianen wilde dienen en leiding wilde geven aan ontwikkeling en verbetering van Bonaire. Als rechtgeaarde Bonairiaan wilde hij de mensen en in het bijzonder de jongeren van Bonaire kansen geven en omhoog stuwen. Dààrom wilde hij gezaghebber worden. Hij wist bij de start van toeten noch blazen, zocht daarom raad en steun bij mensen van wie hij meende iets of veel te kunnen leren. Ik mocht vanaf het begin een van die mensen zijn. Vanaf dat moment ontstond een bijzondere en heel plezierige relatie

met hem en met Bonaire. We zijn nu negen jaar verder en Edison is inmiddels veruit de langstzittende gezaghebber van Bonaire. Hij heeft in woelige politieke wateren moeten varen en is overeind gebleven. Hij heeft Bonaire gediend zowel op Bonaire zelf als in het moederland en in Europa. Bestuurlijk Nederland kent Bonaire dankzij het optreden en ambassadeurschap van Edison. Belangrijke mensen in en buiten de overheid heeft hij voor Bonaire gewonnen. Met velen bouwde hij een persoonlijke band op. Dezer dagen is in heel Nederland een tijdschrift verspreid getiteld '10 jaar op de troon' met daarin een column van twee pagina's waarin Edison

de warme relatie tussen Bonaire, hem en het Koninklijk Huis uit de doeken doet.

Dat hij dit allemaal voor Bonaire heeft mogen doen, zal hij bij de start vast niet gedacht, maar misschien wel gehoopt hebben. En het is hem gelukt! Succes Edison met de volgende stap in je loopbaan die je ook weer aan de Cariben wijdt.

Nico Schoof
*Oud-burgemeester van Alphen aan den Rijn,
Oud-secretaris van het
Nederlands Genootschap van
Burgemeesters*

Niet altijd makkelijk

Als ik terugblik naar de afgelopen 8 jaar waarin ik als eiland-raadslid mocht fungeren, kan ik zeggen dat ik gedurende deze periode de samenwerking en contacten op allerlei fronten met de heer Rijna als voorzitter van de Eilandsraad als zeer prettig en positief heb ervaren.

Het was niet altijd makkelijk. Vooral bij het behandelen van bestuurlijke pijnpunten, kritiek en beschuldigingen die elk op hun beurt een bepaalde dyna-

miek met zich meebrachten, wist de heer Rijna dit met waardigheid omkleed te dragen, te confronteren en te behandelen. Ook heeft de pandemie, ofschoon er streng moest worden opgetreden, de relevantie van het humane aspect van het voor de heer Rijna typerende karakter en diens eigenschappen die zo belangrijk zijn in elke functie, naar voren gebracht. De onvoorwaardelijke toegankelijkheid gaf velen een vertrouwd gevoel. Wat ik mij altijd zal blijven herin-

neren, zijn de mooie momenten waarbij zijn goede gevoel voor humor de zwaarmoedigheid van bepaalde perioden kon wissen. De gedachten aan veel mooie en leerrijke momenten en ook minder mooie momenten die de samenwerking in die periode kleurden, zal ik altijd behouden. Mijn wens is daarom ook dat hij in zijn nieuwe functie veel succes zal boeken en dat de opgedane ervaringen in de Eilandsraad hem op de een of andere wijze van dienst zullen zijn in de toekomst.

Esther Bernabela
*Voormalig fractieleider
van de UPB*

Masha danki

Beste Edison, met je benoeming tot speciaal gezant voor Caribisch Nederland bij de EU-fondsen zet je een volgende stap in je carrière na bijna 9 jaar gezaghebber te zijn geweest op het prachtige eiland Bonaire. Het eiland dat voor mij mijn tweede thuis is geworden.

Mijn eerste officiële kennismaking met Bonaire als aankomend Rijksvertegenwoordiger was jouw beëdiging als gezaghebber in augustus 2014. Voor ons beiden een nieuwe ambitieuze uitdaging in politiek woelige wateren. Jij in het eilandelijke dagelijks bestuur en ik als bruggenbouwer tussen dat verre Den Haag en de prachtige eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba, in politieke termen de BES-eilanden genoemd. Jij hebt het 9 jaar volgehouden wat op zich al een hele prestatie is als je bedenkt hoeveel voorgangers er na een beperkte periode al de brui aangaven :-). Ook jij begaf je in een politiek mijnenveld

waar we elkaar regelmatig nodig hebben gehad om de zaken op het goede spoor te houden. Veelal achter de schermen waar we het beste onze inzet konden plegen.

Volgens mij hebben we elkaar altijd goed verstaan en is onze relatie – ondanks de politieke gevoeligheden die er echt waren – steeds goed gebleven. Ik heb bijna 4 jaar met je mogen samenwerken en naast het werk ook een inkijkje in je privéleven gekregen, het verdriet van het verlies van Freeke van dichtbij meemaakt en de zorgen voor je kinderen. De stille strijd om tijd en aandacht voor het politieke werk als gezaghebber en het zo gewenste privéleven als vader. Dat was niet altijd even makkelijk. Mooie herinneringen bewaar ik aan het oogsten van de mais in de kunuku met je familie en vrienden. Het gaf mij weer eens een echt inkijkje in het leven van een Bonairiaan. Met muziek, veel

werk te verzetten, veel gelach, het varken aan het spit en mooie verhalen. Prachtig was dat.

Ik dank je voor onze samenwerking, wens je bijzonder veel succes in je nieuwe functie en als we elkaar weer tegenkomen, slaan we de armen om elkaar voor een brasa zoals amigu's doen. Het ga je goed!

Gilbert Isabella
*Voormalig
Rijksvertegenwoordiger
burgemeester van Houten*

Hij ging altijd door

Ik weet nog goed dat Edison en ik in september 2014 voor het eerst formeel kennismaakten. Wij konden het direct goed met elkaar vinden en ik heb prettig met hem samengewerkt. We hadden ook onze momenten met een verschil van mening of inzicht, maar altijd met respect voor elkaar.

Mijn bewondering voor hem is groot dat hij zich bleef inzetten voor de gemeenschap ondanks dat zijn privéomstandigheden

soms erg moeilijk en zwaar waren. Tijdens de COVID-19 periode stond hij op als de burgervader en hoeder van de veiligheid en gezondheid voor de mensen in Caribisch Nederland. Wij hadden hierin een goede communicatie samen met de andere gezaghebbers om alle noodzakelijke inperkingen van de vrijheden in het belang van de gezondheid op de drie eilanden goed te kunnen stroomlijnen. Gedurende zijn loopbaan had hij

te maken met verschillende en snel opeenvolgende coalities en de nodige persoonlijke aanvallen, maar hij wist zich, hoe moeilijk de omstandigheden ook waren, staande te houden. Hij ging altijd door. Ik gun hem deze nieuwe uitdaging als gezant voor EU- en VN-fondsen en de handelsmissies naar Latijns-Amerika, in de hoop dat hij zo meer tijd en rust heeft voor de mensen die belangrijk voor hem zijn.

Jan Helmond
*Waarnemend
Rijksvertegenwoordiger*

Met waarnemend rijksvertegenwoordiger Jan Helmond.

Bekijk hier de videoregistratie van de afscheidsreceptie.

zelfreflectie toe wanneer hij naar eigen oordeel wat fel had gereageerd tijdens een vergadering. Weinigen doen dat." Frans memoreerde Rijna als een bestuurder die zijn menselijke kant liet zien. "Zijn deur stond altijd open."

Zustereilanden

Via videobeelden kon men luisteren naar boodschappen van collega-gezagdragers van de zustereilanden zoals de ministers-presidenten van Aruba Evelyn Wever-Croes en van Curaçao Gilmar Pisas, gezaghebber van Saba Jonathan Johnson en regeringscommissaris van Sint Eustatius Alida Francis. Johnson bedankte Rijna voor de goede samenwerking.

Bestuurder met menselijke kant

Het Wilhelminaplein vormde vrijdag 28 april het sfeervolle decor voor de drukbezochte receptie waar Bonaire afscheid nam van Edison Rijna als gezaghebber. Onder het genot van een hapje en een drankje werd geluisterd naar toespraken die werden afgewisseld met muziek van jongerenband Formashon Musikal Krioyo.

De nestor van de Bonairiaanse politiek, gedeputeerde James Kroon die gedurende zijn gehele ambtstermijn met Rijna samenwerkte, bedankte hem voor al het werk van de afgelopen negen jaar. Hij noemde hem de 'constante factor' gedurende deze periode. "Zoals een goede burgervader betaamt, heeft hij het maximale voor ons eiland gedaan. Dankzij hem heeft men vertrouwen in Bonaire gekregen. Zijn doel is dat Bonaire vooruit gaat en samen hebben we daartoe grote stappen gezet. Bonaire heeft veel potentie en dat hebben we laten zien." De nieuwe eilandsecretaris van Bonaire, Christopher Frans: "Hij was besluitvaardig en nam kordate beslissingen. Hij hield er niet van

rondjes te blijven draaien. Aan de andere kant paste hij ook altijd

Veel Bonairianen maakten gebruik van de gelegenheid hun gezag uit te zwaaien.

king, met name tijdens de orkaan in 2017 die de Bovenwindse eilanden hard raakte.

Wever-Croes keek terug op de fijne onderlinge samenwerking, zoals gedurende de coronapandemie. Pisas benadrukte de bijzonder goede relatie tussen Bonaire en Curaçao en zei dat hij er alle vertrouwen in heeft dat Rijna zich in zijn nieuwe functie zal inzetten voor de eilanden. Francis prees de samenwerking tussen de gezagdragers van de BES-eilanden en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport tijdens de coronapandemie: "Dankzij deze samenwerking zijn we erin geslaagd onze gemeenschappen veilig te houden. Deze gezamenlijke aanpak bewijst dat er gemeenschappelijke uitdagingen zijn die gezamenlijk moeten worden aangepakt."

Oma Chichia

Rijna haalde de wijze levenslessen van zijn oma Chichia aan. En hoe zij hem waarschuwde nooit in het Bestuurskantoor te gaan werken. 'Kind, zorg dat je nooit in dit gele gebouw komt te werken', hield zij haar kleinzoon voor. Ondanks - of naar eigen zeggen wellicht juist

Samen met partner Masoumah Hosseini genieten van de toespraken en muziek.

vanwege - deze waarschuwing was het altijd een droom van Rijna gezaghebber van Bonaire te worden.

"Eenmaal in het gele gebouw kwam ik al gauw tot de ontdekking dat je Superman moet zijn om dit werk te kunnen doen. Je hebt geen dag vrij, je hebt geen vakantie, je moet verschillende petten op kunnen doen, je kan niet ziek zijn en je moet altijd een goed humeur hebben. Je moet blijven lachen en altijd maar alles verdragen. Je bent van 's morgens tot 's avonds laat in de weer en je telefoon gaat non-stop om problemen op te lossen. Je moet, je

moet, je moet... Maar mijn oma en mijn vader hebben mij ook geleerd over de wijsheid van de 'kunukero': niet te moeilijk doen, elk probleem of uitdaging met kalmte en vertrouwen benaderen. De kunukero weet dat er voor alles een reden is en dat er altijd een oplossing is."

Cultuur

Rijna sprak de aanwezigen toe over het gevaar dat Bonaire de eigen cultuur en identiteit kwijtraakt. "Kijk bijvoorbeeld naar hoeveel creativiteit er om ons heen is in zo'n week in aanloop naar Dia di Rincon met muziek, dans, kunst en eten. Dat is onze cultuur en mag niemand van ons afnemen. Het is daarom van groot belang dat we ons inspannen ons cultureel erfgoed te beschermen." Rijna verklaarde dankbaar te zijn te hebben mogen werken met de medewerkers van zijn kabinet, de ambtenaren en collega-bestuurders van het openbaar lichaam en de diverse ketenpartners. "Dank jullie allen voor jullie steun en dank jullie wel dat ik jullie gezaghebber mocht zijn", aldus Rijna die bij het uitspreken van deze woorden een diepe buiging maakte. Met een luid en lang applaus zwaaide het ontroerde publiek hun gezag uit.

Oud-gezaghebber Herbert F. Domacassé in gesprek met o.a. oud-bankier Evert Piar.

⬆ Koning Willem-Alexander en koningin Máxima vierden in 2015 Dia di Rincon mee.

⬆ De koning onthulde een nieuwe postzegelserie.

⬆ In 2017 bezocht prinses Beatrix als beschermvrouwe van de Dutch Caribbean Nature Alliance Bonaire.

⬆ In januari was het koninklijk paar samen met kroonprinses Amalia terug op Bonaire.

⬆ Onderdeel van het bezoek was een bezoek aan de slavenhuisjes.

⬆ Voor de ambtswoning van de gezaghebber.

Het broederschapsakkoord

Warmhartig, vriendelijk, maar altijd zakelijk. Bon yu di Boneiru! Dit is wat bij mij opkomt als ik aan Gezag Edison Rijna denk.

Ons eerste gesprek bij mij te Fort Amsterdam. Het ging over de Bonaire Regatta en de impact van de staatkundige hervormingen. Zeilers en sportvissers uit Curaçao konden namelijk niet zoals voorheen makkelijk naar Bonaire varen om deel te nemen. Ondanks de nieuwe staatkundige verhoudingen waren wij ons ervan bewust dat de banden tussen de eilanden intact moesten blijven.

Edison heeft mij verschillende malen uitgenodigd om samen te werken op gebieden waarbij Curaçao en Bonaire elkaar kunnen versterken, zoals toerisme, landbouw, cultuur en historisch erfgoed. Dit was de inspiratie voor de 'Akuerdo di Hermandat' (broederschapsakkoord), getekend in het voorjaar van 2020 in Willemstad. Het was de bedoeling dat dit akkoord tijdens Dia di

Rincon gelanceerd zou worden. Helaas was Covid ons voor. Dankzij de constante open communicatie met Gezag konden wij tijdens de Covid-pandemie denken

aan oplossingen om de levens en werkgelegenheid van onze burgers te redden. In tijden van crisis leer je je vrienden kennen en zo heb ik dat ook ervaren met Gezag Rijna.

De basis die Edison en ik hebben gelegd van vriendschap, wederzijdse waardering en zakelijke samenwerking, die staat. Ik hoop dat de huidige en toekomstige

bestuurders hierop verder bouwen in het belang van de burgers van beide eilanden. Ik wens Edison veel succes en reken op voortzetting van de mooie samenwerking tussen Curaçao en Bonaire in zijn nieuwe rol. Gezag, tur kos bon!

Eugene Rhuggenaath
Oud-minister-president van Curaçao

Een vriend met een groot hart

De Gezaghebber van Bonaire is niet zomaar iemand. Daar kijk ik, vanuit het koude Nederland, toch met respect naar. Maar Edison is meer dan een mijnheer met aanzien. Sinds onze eerste ontmoeting bleek Edison een man met een groot hart voor Bonaire. Edison zegt wat hij vindt, zegt wat hij wenst en vertelt hoe hij daarbij kan helpen. Het KNMI kan dan tot de top van de weer-wereld behoren, ook wij maken fouten. Als het KNMI iets niet goed heeft ingeschat en de

burgers van Bonaire hadden daar last van, dan belde of appte Edison direct. Ook midden in de nacht op Bonaire. Zo konden wij snel bijsturen en vooral de dienstverlening verbeteren. Meerdere keren heeft Edison het KNMI bezocht om zo samen te zoeken naar hoe we Bonaire nog veiliger konden maken. Daarbij vertelde hij ons over kleine en grote effecten op het eiland. Iedere vissersboot met schade is er een teveel. Huizen aan de kust die onderlopen door zeewater zijn een zorg.

En die zorg geldt helemaal voor zeespiegelstijging en andere effecten van klimaatverandering. Een vriend is een warme persoon die goede en slechte momenten met andere vrienden deelt. Precies dat heeft Edison altijd gedaan en ik kan me niet voorstellen dat hij daarmee zal stoppen in zijn nieuwe functie als speciaal gezant. Edison, ik hoop van harte dat we het goede contact behouden!

Jan Dekker,
KNMI

↑ Ook op internationale podia was gezaghebber Rijna – hier met VS-ambassadeur Pete Hoekstra - actief.

↑ Op bezoek bij directeur voor Latijns Amerika en de Cariben van het Directoraat-Generaal voor Internationale Samenwerking en Ontwikkeling van de Europese Commissie Jolita Butkeviciene.

↑ Met Europarlementariër Samira Rafaela hebben de Caribische delen van het Koninkrijk een 'eigen' stem in Brussel.

↑ Als lid van de Overseas Countries and Territories Association nam de gezaghebber deel aan een ministers-conferentie in Tahiti.

↑ Presentatie van het Blue Destination-concept tijdens een oceanenconferentie in Brussel.

↑ Bonaire speelde in maart een prominente rol op de VN Waterconferentie in New York.

Un kabayero noble

Toen ik hoorde over zijn afscheid als gezaghebber was ik, om het zacht te zeggen, not amused. Met Edison Rijna op die gezaghebberspost wisten wij intussen wat wij aan hem hadden: een bestuurder met oog voor de rechtspraak op Bonaire en één die be-

grip toonde voor de uitdagingen waar de rechtspraak mee te maken heeft.

Een van die uitdagingen is de huisvesting van het Hof op Bonaire. Wij huren van het openbaar lichaam Bonaire een historisch pand in het centrum van Kralendijk. Dat pand is jaren geleden gerenoveerd. Die renovatie is in de loop der jaren achterhaald geraakt en het pand voldeed niet meer aan de functionele eisen die je mag en moet stellen aan een pand dat als gerechtsgebouw wordt gebruikt.

Een van die eisen is die van de luchtkwaliteit. Met eigen middelen heeft het Hof afgelopen jaar een luchtzuiveringsinstallatie aangeschaft en ingebouwd. Om andere maatregelen te treffen om te voldoen aan de functionele eisen is het Hof wel afhankelijk van de hulp van anderen. Een van die maatregelen betreft

de veiligheid. Afgelopen jaren is het ons als Hof opgevallen dat de zaken die op het gerecht worden behandeld hogere veiligheidsrisico's kennen. Dat brengt met zich dat je veiligheidsmaatregelen moet gaan treffen, niet alleen ten behoeve van de rechters en andere collega's van het Hof, maar ook voor het publiek. Een van die voorgenomen maatregelen is om een kleine uitbouw bij het gerecht te realiseren waarin een tassen-scan zal worden geplaatst. Om die uitbouw mogelijk te maken, hebben wij wel een vergunning nodig. Het verzoek daartoe is al een tijdje terug gedaan, maar wij hebben nog geen uitsluit van het OLB. Voor zijn vertrek heeft de heer Rijna nog de rol van 'wegwijzer' op zich genomen door ons erop te wijzen waar wij ons moeten melden om te horen wat de stand van zaken is.

Ook de rol van 'bemiddelaar' heeft hij wel eens op zich geno-

men ten behoeve van het Hof. Zoals eerder gezegd, huurt het Hof het gerechtsgebouw van het OLB. Die huurrelatie brengt met zich dat het OLB ook groot onderhoud moet plegen aan het pand. Omdat dat groot onderhoud al enige tijd op zich

liet wachten en de gevolgen daarvan zich soms vertaalden in letterlijk 'nattigheid' als het hard regende, konden wij niet anders dan de gezaghebber benaderen om hulp. Binnen de kortste keren was het geregeld en waren er middelen beschikbaar om het dak en de goten te repareren, het pand te schilderen en ander achterstallig werk te doen.

Met zo'n man op die post die goed benaderbaar is en waar mogelijk faciliteert, voelt zijn vertrek als een groot gemis. Namens het Hof wensen we deze Kabayero Noble al het beste toe voor de toekomst.

Mauritsz de Kort
President van het
Gemeenschappelijk Hof van
Justitie van Aruba, Curaçao,
Sint Maarten en Bonaire,
Sint Eustatius en Saba

↑ Sommige activiteiten zijn niet in een categorie te vatten, maar deze pagina maakt duidelijk dat je als gezaghebber van veel markten thuis moet zijn.

↑ De Friese bemanning van de in 1979 op de kust van Bonaire gestrande Sterke Yerke keerde terug om het herinneringsmonument te restaureren.

↑ Met toenmalig kabinetschef Bert te Hennepe in de nieuwe gevangenis.

↑ Op het VNG Jaarcongres geïnterviewd door Twan Huys.

↑ Defensie zorgt ook voor de territoriale veiligheid in de Cariben.

↑ Een rondje met de search & rescue helikopter van de Kustwacht.

Een gul en hartelijk mens

Aan Edison Rijna en aan de samenwerking met hem bewaar ik veel plezierige en bijzondere herinneringen. Ik heb hem leren kennen in 2014, toen, op korte termijn, een nieuwe Gezaghebber voor het openbaar lichaam Bonaire werd gezocht, en zijn naam werd genoemd.

Misschien op dat moment niet perse de meest voor de hand liggende kandidaat, althans in de ogen van een Europese Nederlander als ondergetekende, maar dat beeld kantelde bij mij in ieder geval snel. Zijn positieve, op voortgang en vooruitgang gekenmerkte houding, zijn praktische inslag, in combinatie met het grote belang dat hij hechtte aan goede en constructieve relaties, op alle niveaus, waarin ook ruim-

te was voor humor en ontspanning, waren de rode draad in zijn leven als publiek bestuurder. Ik bezocht hem graag als ik op Bonaire was, ik stak veel van hem op. Een gul en hartelijk mens, die heel erg gesteld was op zijn gezin. Hoe onvoorstelbaar dus ook indertijd het veel te vroege overlijden van zijn echtgenote Freeke. Met alle levenskracht die hij heeft, zette hij de opvoeding van zijn kinderen voort, net als de leiding over het bestuur van zijn geliefde Bonaire. En hij vond later ook weer een nieuwe liefde.

Een warm mens, die aanvaardde dat de politiek niet altijd vriendelijk voor hem was, immers een hoge bestuurlijke boom in de (passaat)wind. Maar zich ook

verzette tegen het politieke spel als hij vond dat het belang van Bonaire voorop moest staan. En die nu, na zoveel jaren inspanning voor het bestuur van Bonaire, voor goede relaties met andere eilanden in de Carib en met Europees Nederland, een nieuwe klus heeft opgepakt.

Die klus past hem prima. Relaties kweken, onderhouden en uitbouwen in de regio, met zijn kennis van de cultuur, zijn geloof in kansen en zijn wijsheid dat verschillen kunnen verbinden, dat is Edison Rijna ten voeten uit. Ik wens hem heel veel succes!

Erwin Arkenbout
*Oud-directeur
Koninkrijksrelaties ministerie
van BZK (2012-2017)
Oud-Vertegenwoordiger van
Nederland op Curaçao, Aruba
en Sint Maarten (2018-2022)*

Samen sterk door verbondenheid

Als commandant van de brigade Caribisch gebied van de Koninklijke Marechaussee (Kmar) heb ik het voorrecht namens alle collega's van de Kmar in de Caraïben en meer specifiek team Bonaire een woord van dank over te brengen. De brigade gebruikt in haar presentaties en op de bekende schildjes die cadeau worden gegeven de zin: "Samen sterk door verbondenheid".

Een zin die ook van toepassing is op de wijze waarop de Kmar de samenwerking met het OLB en meer specifiek met u als gezaghebber heeft ervaren. Samenwerken kan alleen als er vertrouwen en respect voor elkaars rol is. Die samenwerking is de afgelopen jaren op veel dossiers beproefd. Daar waar de belangen soms uit elkaar konden lopen, was het aan u als gezaghebber om partijen bij

elkaar te brengen. De taak om soms tegengestelde belangen naar een gezamenlijk belang te dirigeren. En daarbinnen stond en staat uw Bonaire centraal. Een taak die alleen maar uitgevoerd kan worden als je weet wat de ander nodig heeft om begrip te krijgen.

Als Commandant van de brigade Caribisch gebied wil ik namens al het personeel van de brigadelocatie Bonaire u, gezaghebber Rijna, bedanken. Wij hebben uw steun, betrokkenheid en bereidheid om gevraagd en ongevraagd aandacht te vragen voor het belangrijke werk van de Kmar altijd zeer gewaardeerd. Ook bij bezoeken vanuit Nederland of naar Nederland heeft u het belang van een veilig Bonaire ook gekoppeld aan een goed werkende grensbewa-

king. U was daarin ook onze ambassadeur. Dank daarvoor. Wij hopen dat u ook in uw nieuwe functie steun blijft uitspreken voor alle mensen die dagelijks bijdragen aan een veilig en leefbaar Bonaire.

Ik wil afsluiten met een persoonlijke boodschap. Als commandant kijk ik met veel genoegen en plezier terug op onze ontmoetingen. Naast serieuze onderwerpen was er altijd ruimte voor een stuk persoonlijke diepgang. De gezaghebber is ook gewoon Edison Rijna, een in mijn ogen mooi mens. Masha danki dat ik beide kanten een beetje heb mogen leren kennen.

Roland Scheltes
*Commandant Brigade
Caribisch Gebied Koninklijke
Marechaussee*

Kansen traceren en benutten

Bonaire maakt, net als de andere eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk, geen deel uit van de Europese Unie. Toch kunnen zij als Overseas Countries and Territories (OCT's) een beroep doen op ontwikkelingsfondsen die zijn bestemd voor de voormalige koloniën van EU-lidstaten. Het gaat voor Brusselse begrippen om relatief geringe bedragen, voor kleine eilanden kunnen ze echter een groot verschil maken.

Naast deze ontwikkelingsfondsen kunnen Aruba, Curaçao, Bonaire, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten ook aanspraak maken op diverse zogeheten horizontale EU-fondsen, bijvoorbeeld het Horizonprogramma, Creative Europe en het LIFE fonds.

Drempels

Brussel zou Brussel niet zijn als ook niet voor die fondsen de bureaucratische drempels hoog zijn. Er wordt een zwaar beroep gedaan op de expertise en het uithoudingsvermogen van de

eilandelijke ambtenaren om een weg te vinden in het doolhof van procedures. Reden waarom het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties besloten heeft een speciaal gezant voor Caribisch Nederland voor EU-fondsen te benoemen die zich tevens richt op VN-fondsen en economische betrekkingen met Latijns-Amerika.

De keuze voor oud-gezaghebber Edison Rijna lag voor de hand. Nadat het Bestuurscollege hem in januari 2022 benoemde tot Territorial Authorized Officer stelde hij tijdens werkbezoeken aan het EU-hoofdkwartier al snel vast dat de eilanden kansen laten liggen. Door onbekendheid met het bestaan van fondsen, het ontbreken van de juiste contacten en de wirwar aan administratieve verplichtingen waaraan aanvragen moeten voldoen.

Internationale Desk

De constatering dat er meer te halen valt, deed Rijna besluiten een speciale Internationale Desk aan het kabinet van de gezaghebber toe te voegen. De taak: breng in kaart welke fondsen er zijn waarvoor OCT's in aanmerking komen, bouw een netwerk in Brussel op en biedt ondersteuning bij het doen van aanvragen.

Het afgelopen jaar heeft Rijna internationaal flink aan de weg getimmerd. Hij ondertekende tijdens de 19e OCTA-EU-top in Nieuw Caledonië een belangrijk samenwerkingsprotocol, maakte afspraken met de Permanente Vertegenwoordiging van het Koninkrijk in Brussel, haalde de

Edison Rijna op zijn eerste werkdag als speciaal gezant.

banden aan met Directeur voor Latijns Amerika en de Cariben van het Directoraat-Generaal voor Internationale Samenwerking en Ontwikkeling van de Europese Commissie Jolita Butkeviciene, en sprak diverse malen met Europarlementariër Samira Rafaela.

Verenigde Naties

Wat voor de EU-fondsen geldt, gaat evenzeer op voor de Verenigde Naties. Ook op dat podium zijn tal van initiatieven om kleine eilandstaten te helpen bij hun ontwikkeling en het hoofd bieden aan nieuwe uitdagingen zoals verduurzaming en klimaatverandering. Rijna greep zijn aanwezigheid als spreker op de in maart gehouden VN Waterconferentie in New York aan om in de wandelingen stevig te netwerken.

De gezant heeft tevens de taak ten behoeve van economische betrekkingen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba met Latijns-Amerika de relatie met de landen in de regio te verstevigen en onder andere inkomende en uitgaande economische missies te leiden van en naar omliggende Midden- en Zuid-Amerikaanse landen. Doel van deze missies is bedrijven en andere partijen in Caribisch Nederland betere toegang tot markten in de regio te bezorgen en bedrijven en partijen uit die landen te verleiden tot investeringen in en handel met de eilanden.

Workshop

Op zijn eerste dagen als gezant kon Rijna meteen aan de bak bij een workshop over EU-fondsen waaraan door afgevaardigden van alle zes eilanden werd deelgenomen. In haar openingswoord benadrukte staatssecretaris van Koninkrijksrelaties Alexandra van

Samen sta je sterker, hield staatssecretaris Van Huffelen de deelnemers aan de workshop over EU-fondsen voor.

Huffelen het belang om richting de Europese Unie samen te werken, want dat verhoogt de kans op succes.

De deelnemers brachten tussen de bedrijven door een bezoek aan het op Bonaire in aanbouw zijnde grondstation ten behoeve van Galileo, het Europese satellietprogramma. Dat voor Bonaire is gekozen, is te danken aan effectief lobbywerk in Brussel en afstemming met Nederland. Het project is daarmee hét voorbeeld dat een goede strategie richting Brussel van grote betekenis kan zijn.

Plan van aanpak

Gezant Rijna moet over drie maanden een plan van aanpak in Den Haag presenteren hoe hij de rol en de taken wil invullen, maar ook welke organisatievorm het gezantschap moet krijgen, de bemensing en het benodigde budget.

“We gaan alle Caribische eilanden bezoeken. Ik ben specifiek aangesteld voor Bonaire, Sint

Eustatius en Saba, maar wellicht voelen Curaçao, Aruba en Sint Maarten ervoor om zich aan te sluiten. Op zijn minst kunnen we samenwerken met de landen en hun en onze activiteiten op elkaar afstemmen. Zoals staatssecretaris tijdens de workshop zei: samen sta je veel sterker. Binnenkort is er een exportconferentie op Curaçao. Ik ben daar aanwezig om van de aanwezige bedrijven te horen waar zij mee bezig zijn en of zij behoefte hebben aan ondersteuning.”

Agenda

“We gaan uiteraard ook naar Nederland, Brussel, New York en Guyana. In Nederland willen wij praten met onder meer MKB Nederland, Ondernemend Nederland, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, VNG International en ministeries. In Guyana is het regiokantoor van de EU gevestigd. Op basis van alle input kunnen we een eerste activiteitenagenda opstellen”, aldus Rijna die “ontzettend veel zin” zegt te hebben in zijn nieuwe functie.

↑ Met echtgenote Freeke (†2017), de sterke vrouw achter de bestuurder.

↑ Een van de hobby's: duiken.

↑ Zeevissen is een andere liefhebberij.

↑ Met dochter Rosa en zoon Ivan.

↑ Niet bang uitgevallen.

↑ Sunset op Bonaire met partner Masoumah en dochter Rosa.

Besluitvaardige opperbevelhebber

Als arts werken in de Publieke Gezondheidszorg betekent altijd: werken in opdracht van en in overleg met het openbaar bestuur. Nog nooit in mijn meer dan 40-jarige medische carrière werd dat zo duidelijk als gedurende de Covid-crisis. In maart 2020 nam Bonaire rigoureuze maatregelen om te proberen het Coronavirus buiten de deur te houden. Na een half jaar veranderde de tactiek van 'tegenhouden' naar 'beperken en beschermen'. Dat betekende soms hele drastische maatregelen zoals het stoppen van inreizen en quarantaineplicht. Degene die daarover gaat is de gezaghebber. Hij is in crisistijden verantwoordelijk voor het nemen

van de juiste maatregelen. Artsen en andere adviseurs, op Bonaire en in Nederland, staan hem bij, maar de besluiten liggen bij *gezag*.

In de Covidjaren had ik intensief contact met gezaghebber Edison Rijna. Hij was van vroeg tot laat bereikbaar voor telefoontjes met goed of slecht nieuws en met grote regelmaat was er overleg over de te nemen maatregelen. Hij schuwde die maatregelen niet. "Als het nodig is, dan doen we het zo". Altijd was er ruimte om de balans te overwegen tussen de bestrijding van de epidemie en het doorgaan van het openbare leven. Kinderen moesten zoveel

mogelijk gewoon naar school en mensen moesten de kans krijgen hun brood te verdienen. Als dat een tijdje niet kon, moest dat zo kort mogelijk duren. Als dan de beslissing genomen was, stond Rijna daar ook voor, in de uitleg aan en verdediging in de Eilandsraad en in de uitleg naar de bevolking via de media. Aan de gezamenlijke persconferenties heb ik goede herinneringen. Lastige vragen werden door gezag opgepakt, zodat ik bij mijn eigen medische stiel kon blijven. In zulke crisistijden is een rustige, goed benaderbare, helder denkende en besluitvaardige opperbevelhebber onmisbaar. Het was fijn om in die jaren met hem, zijn Kabinet en de crisisorganisatie samen te werken. Steeds gericht op een goede toekomst voor de bevolking van Bonaire.

Marian Luinstra-Passchier
arts Publieke Gezondheid

Altijd een luisterend oor

Toen ik voor hem ging werken heb ik 'gezag' al snel leren kennen als een geïnteresseerde, betrokken en joviale man. Hij hield er niet van als dingen lang duurden en probeerde waar hij kon vanuit zijn rol de processen te versnellen. Iedereen die aan zijn bureau hulp kwam vragen, kon rekenen op een luisterend oor en een snelle actie.

In covidtijd werd er veel van hem gevergd; altijd de regels goed voorlezen en iedereen wist zijn telefoonnummer te bemachtigen om te laten weten wie er eigenlijk in quarantaine moest zitten, maar

toch bij de supermarkt rondliep, en welke maatregelen hij zou moeten nemen. In die tijd heeft hij echt laten zien dat hij een consistent beleid voerde, niet wijkend voor de druk die door velen werd opgevoerd om van de koers af te wijken. Vanuit zijn voorbeeldfunctie en zijn overtuigende manier van het uitdragen van de boodschap, heeft hij velen bewogen om zich te laten vaccineren en hield men zich goed aan de regels, waardoor Bonaire zich goed door de crisis heeft geslagen.

In zijn tijd heeft hij het kabinet van de gezaghebber geprofessio-

naliseerd, een bureau Deelnemingen opgezet, een bureau Integriteit in het leven geroepen en een start gemaakt met een internationale desk die voor fondsenwerving bij EU en VN kan helpen, waardoor het OLB op deze vlakken veel meer voor elkaar kreeg. Al zijn medewerkers voelden zich altijd door hem gesteund in de initiatieven die daaruit werden genomen. We zullen hem missen!

Machteld Klaassen
Kabinetschef Gezaghebber Bonaire

Passie wijkt voor de plicht

Waarnemend gezaghebber Oleana

Waarnemend gezaghebber Reynolds 'Nolly' Oleana is niet van plan de komst van een opvolger voor Edison Rijna met de armen over elkaar af te wachten. Hoewel sinds december vorig jaar gepensioneerd als hoofd van de afdeling Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Rijksdienst Caribisch Nederland, staat het woord stilzitten niet in zijn woordenboek. Dat blijkt wel uit zijn cv.

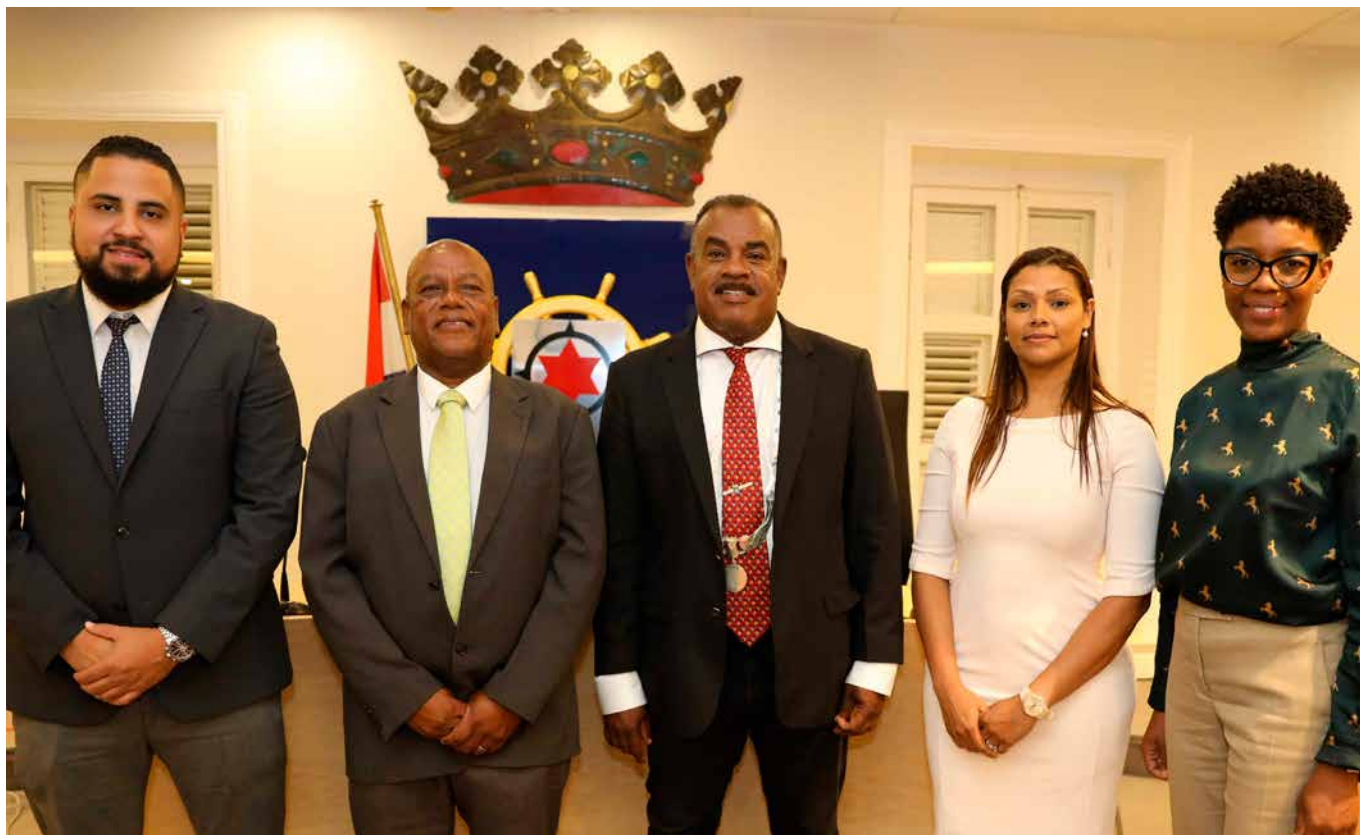
Op Aruba uit Bonairiaanse ouders geboren deed hij op Bonaire de mavo en daarna het Radulphus College op Curaçao. Aan de lerarenopleiding in Tilburg haalde hij een dubbele tweedegraadsbevoegdheid voor wiskunde en scheikunde. "In 1986 ben ik

teruggegaan naar Bonaire om aan de scholengemeenschap les te geven. Ik heb tien jaar voor de klas gestaan. Daarna ben ik coördinator geworden en heb ik in de loop der jaren alle directiefuncties bekleed. In totaal heb ik bijna 23 jaar bij de SGB gewerkt."

Politiek actief

Kort na de eeuwwisseling werd Oleana politiek actief. Van 2003 tot 2014 was hij voor de Partido Demokrátko Boneriano lid van de Eilandsraad, met twee onderbrekingen. In 2004 was hij korte tijd minister van Onderwijs, Sport en Cultuur voor het land Nederlandse Antillen waarvoor hij naar Curaçao verhuisde. In de periode tot aan de staatkundige hervorming van 2010 was hij gedurende anderhalf jaar gedeputeerde.

In 2011 trad Oleana in dienst van het ministerie van OCW om 4 jaar later hoofd van de afdeling OCW bij de Rijksdienst Caribisch Nederland te worden. Op 1 oktober 2020 werd hij beëdigd als waarnemend gezaghebber. Na 37 jaar werken koos hij er vorig jaar bewust voor om met vervroegd pensioen te gaan, maar niet om het rustiger aan te gaan doen. "Ik

Waarnemend gezaghebber Nolly Oleana met (vlnr) de gedeputeerden Hennyson Thielman, James Kroon en Jolinda Craane en griffier Shuzelle Pieter.

word in december 64 jaar en voel me fit genoeg om nog iets nieuws te beginnen: een circulair bedrijf. Het wordt een modelboerderij voor compost, melk en groente."

In de ijskast

Die droom moet even in de ijskast nu het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een dringend beroep op hem heeft gedaan om voorlopig waarnemend gezaghebber te blijven. "Ik doe het graag, al hoop ik dat de benoeming van een nieuwe gezaghebber niet te lang op zich laat wachten. Ik ga uit van negen maanden. Het zou mooi zijn als daarna een jonger iemand plaatsvervanger kan worden, zodat ik mij vanaf dan volledig kan wijden aan mijn passie."

De kennis van land- en tuinbouw die hij inmiddels heeft opgebouwd, denkt Oleana ook als waarnemend gezaghebber te kunnen inzetten. "Ik wil graag dat wij als Bestuurscollege samen met maatschappelijke organisaties een visiedocument opstellen om Bonaire qua voeding zelfvoorzienend te maken en te werken aan het bevorderen van de volksgesondheid door het stimuleren van een gezonde leefstijl: minder vet eten en meer bewegen."

Kringloop

"Tot de jaren '70 was Bonaire de spijskamer voor Curaçao. Door de opkomst van het toerisme zijn boeren in die sector gaan werken. Het is mijn overtuiging dat we de biologische kringloop op het eiland moeten herstellen. We importeren sinaasappels terwijl er in de shimaruku en de tamarinde die hier van oudsher groeien zeven keer meer vitamine C zit."

"We moeten niet alleen meer zelf

In 2021 werd Nolly Oleana vanwege zijn maatschappelijke verdiensten een koninklijke onderscheiding toegekend.

gaan produceren, maar ook producten gaan verwerken. Van geitenmelk kun je bijvoorbeeld heel goed yoghurt, kaas en boter maken. Met een lokale voedselketen gaat Bonaire bloeien, wordt het eiland groener wat weer goed is tegen de klimaatverandering en wordt de bevolking gezonder. Bovendien worden boodschappen goedkoper."

Voedselbank

Ondanks zijn drukke bestaan zag Nolly Oleana tussen alle bedrijven door tien jaar geleden ook nog kans een voedselbank op te richten. "Het voorbeeld zag ik elders. Ik dacht meteen: dat hebben we ook op Bonaire nodig. Tijdens de coronapandemie liep het aantal gebruikers op naar vijfhonderd. Daarna zakte dat terug tot 150, maar nu is er weer een opwaartse trend. Ik verwacht dat we tegen het einde van het jaar weer op de driehonderd zitten. De werkelijke behoefte is veel groter. Veel men-

sen blijven weg omdat ze zich ervoor schamen."

De invoering van een sociaal minimum is dan ook hard nodig. "Maar geld alleen is niet de oplossing. We moeten ook zelf verantwoordelijkheid nemen, door onze leefstijl te veranderen en ons eetpatroon aan te passen aan groenten en fruit die hier thuishoren. Daarvoor wil ik mij inzetten, voorlopig als waarnemend gezaghebber en daarna fulltime met mijn boerderij."

Eerste week

Oleana die als onderwijsexpert een belangrijke rol in de ontwikkeling van het onderwijs in de Caribische regio heeft vervuld, heeft op 18 april het stokje – of beter gezegd de ambtsketen – overgenomen. "Het is geen baan van negen tot vijf. De eerste week zat ik al tegen de 70 uur. Gezaghebber ben je twenty for seven. Maar ik doe het graag."

RESTAURANT
AL HAYAT
020 21 36 854

KMV
Security

Den Haag Centraal

www.bonairegov.com